

en van Leeuwen, welke beiden in onze eigen taal hebben geschreven; de andere schreven in het Latijn.

W. Huber, Heedendaagse Rechtsgeleerdheid:

En dient gelet dat in een schriftelijke belofte d'oorzaak uitgedrukt moet worden, alhoewel daaruit gelaten zijnde, genoeg zal moeten zijn, dat se van elders beweesen kan worden, anders een handschrift waarbij men bekent, yets schuldig weesen, met belofte van te zullen betalen, zonder geblijk van de oorsake des schults heeft geen kracht.

Simon van Leeuwen, Het Rooms Hollands Regt:

In andre Verband-brieven heeft mē alles plaats dat het nog toe van verbintenissen in 't gemeen of in 't bysonder is geseid. Behalven dat buyten dien om alle na bedenken van bedrog weg te nemen, de oorsaak van de schuld daar in moet uitgedrukt werden, omdat de verband brieven kragtloos zijn, de welk geen oorsaak inhouden, etc.

Bij de codificatie in ons land, speciaal ook na de afscheiding van België heeft men hieraan willen vasthouden en is op dit punt dus afgeweken van het Fransche Wetboek. Regeering en Kamer meenden, dat van het bestaan van een oorzaak moest blijken; van daar artikel 1372 B. W. dat opzettelijk anders geformuleerd is dan het corresponderende Code artikel, hierboven aangehaald. Mr. Cavel Asser, lid en secretaris der Commissie van Redactie der Nationale Wetgeving, kon dan ook terecht in zijn Vergelijking tussehen het Fransche en Nederlandsche Wetboek schrijven, het verschil op dit punt uiteenzettende:

Eindelijk is door het opstel van art. 1372 nog een twijfel uit den weg geruimd, welke onder de Fransche wetgeving tot veelvuldige regtsgedingen en eenen oneindigen pennenstrijd heeft aanleiding gegeven;

die pennenstrijd ging over den bewijslast der oorzaak.

Omtrent ons artikel 1372 B.W. vervolgt hij dan:

Hieruit (d.i. uit art. 1372 B.W.) volgt dus dat het aanwezig zijn, of het bestaan van zoodanigen oorzaak moet bewezen worden, en dat bewijs berust natuurlijk op degenen, die volhoudt dat er eene oorzaak of eene andere geoorloofde oorzaak dan de uitgedrukte bestaat. Degeen die de uitvoering der overeenkomst vordert moet naar aanleiding van dat artikel het gebrek der uitdrukking aanvullen, of de verkeerde opgave herstellen.

* * *

De opvatting van den Hoogen Raad is dus, het blijkt uit het vorenstaande, wettelijk en historisch onaanvechtbaar. En met de critiek in verband met mogelijke onbillijkheden is er niets nieuws onder de zon. Men moest schipperen tussehen twee tegenstrijdige belangen, en kwam tot ons stelsel ter voorkoming van woeker en bedrog en van ongeoorloofde of onzedelijke verbintenissen.

Nu kan men wel zeggen: dat baat toch niet, want in dergelijke gevallen kan de crediteur in de schuldbekentenis wel een valsche oorzaak doen opnemen, doch daarmee is het pleit niet beslecht. In de eerste plaats is het de vraag of een debiteur bereid is een stuk vermeldende een *valsche* oorzaak te onder-teekenen; doch bovendien, in dat geval rust weliswaar op hem de bewijslast, doch is zijn bewijs veel gemakkelijker; hij kan volstaan met aan te toonen dat de oorzaak valsch is, doch behoeft niet te bewijzen dat er geen enkele andere oorzaak bestond, welk laatste bewijs haast niet te leveren is, vooral niet wanneer de ondertekenaar van de schuldbekentenis overleden is en zijn erfgenamen moeten in zijn plaats, maar zonder zijn kennis van zaken, procederen.

Ik kan de onjuistheid van het stelsel van den Hoogen Raad

dan ook niet inzien, ook niet voor wat betreft de vraag, niet welke regeling geldt, maar welke regeling wenschelijk is.

Er zijn natuurlijk gevallen, waarin de oorzaak welke niet vermeld werd, voor de hand ligt. De President van 1582 wees er reeds op, dat veel afhangt van de personen die het aangaat en hun manier van handelen. Ook in het Oud Vaderlandsch recht komt de meening soms tot uiting dat er omstandigheden zijn, waarin men met een schuldbekentenis zonder oorzaak genoeg kan nemen, bijv. — ik citeer *Groenewegen* — wanneer de schuldbekentenis is afgegeven door een koopman aan een koopman, door een leerling aan zijn leermeester, door een zieke aan zijn dokter, door een gewonde aan den chirurg, etc.

Maar in dergelijke gevallen kan in ons stelsel hetzelfde resultaat worden bereikt. Wanneer de eischer bewijst dat hij tot den debiteur in een verhouding heeft gestaan, welke recht op betaling van een soortgelijke som medebracht als waarvan de schuldbekentenis rept, belet niets den Rechter uit die feiten het vermoeden te putten, dat er een geoorloofde oorzaak aanwezig is, en deze dus door vermoedens bewezen te verklaren. Wanneer die vermoedens sterk genoeg zijn zal iedereen daar vrede mee kunnen hebben. Doch om van daar over te gaan, zooals wij in Frankrijk hebben zien geschieden, naar het andere uiterste: ook wanneer er geen enkel vermoeden voor een geoorloofde oorzaak is, deze enkel en alleen te ontleenen niet alleen, doch te dwingen deze te ontleenen, aan het feit, dat de schuldbekentenis onderteekend is, gaat m.i. te ver. Als er werkelijk een geoorloofde oorzaak is kan men die wel uitdrukken, en eenige nauwkeurigheid mag van een schuldeischer wel worden gevergd. En moet men kiezen tussehen niet-bescherming van den slordigen crediteur, die bovendien nog geen enkel feit kan bewijzen waaruit een vermoeden van de oorzaak der schuld-plichtigheid voortvloeit, of het zich niet laten leenen tot afdwining van betaling van vorderingen welke niet bestaan of wat meer voorkomt, door de wet verboden zijn als hebbende een ongeoorloofde of onzedelijke oorzaak, dan kies ik het laatste: de wet behoeft niet met zich te laten spelen en heeft het volste recht te reageeren tegen alles, waardoor haar werking outdoken kan worden, outdoken nota bene, wanneer men het Fransche stelsel kiest, met behulp van wet en rechter zelf.

A. E. J. NYSINGH

BOEKBEOORDEELING

Een nieuw werk van Prof. Mr. van Poelje

Als eerste deel van de onder leiding van den boven genoemden hoogleeraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam uit te geven serie van hand- en leerboeken der bestuurswetenschappen verscheen onlangs bij de bekende uitgeverfirma N. Samsom te Alphen aan den Rijn een werk onder den titel *„Beginnselen van Nederlandsch administratief recht”*. De schrijver van deze uitgebreide verhandeling was de leider der serie in eigen persoon.

Een uiterst moeilijke taak voorwaar, om van het heele in Nederland geldende administratiefrecht enkel de prima elementa te boek te stellen. Met welk onderwerp moet men daarbij beginnen, met welke materie kan men daarbij eindigen, in de overtuiging, dat de uiteenzetting dan „af” is? Het administratiefrecht toch, hetwelk men hier op het oog heeft, omvat het grootste deel van ons gansche nationale positieve recht. Het regelt — zoo kort mogelijk gezegd — de uitvoering van de taak op de publieke gemeenschap rustende en die taak omvat in den modernen staat de verzorging van een schier onafzienbare reeks van belangen, zoowel van de ge-

meenschap in het algemeen, als van het individu in het bijzonder. Gaat men de diverse belangen in groote groepen in-deelen, dan denke men bij die van onstoffelijken aard aan de volksgezondheid en het onderwijs en bij die van stoffelijken aard aan handel, nijverheid en scheepvaart, mijn-, land-, tuin- en boschbouw, visscherij, munt- en bankwezen, spoorwegen, post, baak- en loodswezen, waterstaat met inbegrip van waterschappen, sociale voorzorg en armenzorg, defensie en zoo heel veel meer. Daarnaast nog al de regelingen betreffende belastingen en comptabiliteit. In honderden wetten, groot en klein, in honderden koninklijke besluiten vindt men administratiefrecht neergelegd. Al die wetten en koninklijke besluiten zijn voor een zeer groot deel aan voortdurende verandering onderhevig. Men voelt welk een nagenoeg ondoenlijke taak het is van al dat sterk uiteenlopende de beginselen te beschrijven. Zoo is het volkomen begrijpelijk, dat de schrijver van dit boek met een *captatio benevolentiae* begint, waar dit werk „de pretentie heeft van inderdaad een inleiding te zijn tot het systeem en de kennis der grondslagen van het Nederlandsch administratiefrecht” (blz. VII).

Zeer in het kort zij hier aangegeven, wat de schrijver zich als deze grondslagen heeft voorgesteld en hoe hij de zich gedachte stof bewerkt heeft. Hij laat aan zijn uiteenzetting vooraf gaan een kleine inleiding, waarin hij tracht de plaats van het administratiefrecht in het rechtssysteem aan te wijzen en enkele woorden wijdt aan de ontwikkeling daarvan tot een zelfstandigen tak van het recht.

Bij alle waardeering van die poging, meen ik te moeten betwijfelen, of hij er goed aan deed het stilzwijgen te bewaren over de verhouding van het staatsrecht tot het administratiefrecht en niet dieper inging op de tegenstelling publiek- en privaatrecht, een en ander met het oog op de omstandigheid, dat dit boek „tevens bruikbaar (moest) zijn voor personen, wier juridische vorming nog nauwelijks begonnen is” (blz. VII). Hier zoude eenige aanvulling wel gewenscht zijn.

Na deze inleiding behandelt Prof. *Van Poelje* aard en tot stand komen der administratiefrechtelijke normen en de handhaving en toepassing van het administratiefrecht door den burger en door de ambtenaren. Vervolgens komt aan de beurt een verhandeling over het besluit van het administratief gezag, hetwelk onder diverse benamingen als besluit (in engeren zin), beschikking, vergunning, concessie, bevel, proces-verbaal, resolutie, in de practijk voorkomt; daarna een bespreking van de hoogere goedkeuring op besluiten van lagere organen en het hooger beroep met aanwijzing van organen, die in appèl oordeelen. Dan komt vervolgens ter sprake het vernietigingsrecht, te hanteeren door de wetgevende macht, de kroon en het college van gedeputeerde staten. Wijders stelt de auteur aan de orde de beslissing van administratieve geschillen niet door de administratie zelve (door den burgerlijken rechter, leeken-rechtbanken onder rechtsgeleerde leiding, enz.) en behandelt in verband hiermede het vraagstuk der algemeene administratieve rechtspraak, hetwelk na indiening der ontwerpen-*Loeff* nog steeds aan de orde is. Tegen het einde van het werk bekijkt de auteur tal van gevallen, waarbij het administratiefrecht volgens hem tegenover (ik zoude liever zeggen „naast”) het privaatrecht komt te staan — men denke aan onteigening, vernietiging en onbruikbaarmaking van goederen enz. — en waarbij het administratiefrecht plichten oplegt aan den burger (dienstplicht, belastingplicht enz.), terwijl hij mede een hoofdstuk wijdt aan sancties der administratiefrechtelijke regeling.

Al deze onderwerpen, die de schrijver met volle recht als grondslagen van het in de serie hand- en leerboeken te behandelen recht aanmerkt, worden zonder uitzondering met

tal van voorbeelden, soms zeer uitvoerig, toegelicht. Lettende op de groote moeilijkheden, die te overwinnen waren, beschouw ik dit systematisch opgebouwde werk geschikt voor het gestelde doel. Het geheel maakt een frissen indruk en munt uit door helderheid.

Ik ontveins mij geenszins, dat meerendeels niet diep juridisch op rechtsfiguren en rechtsverhoudingen wordt ingegaan, maar dit mocht ook in een werk als de auteur beoogde samen te stellen niet geschieden. Immers het gold het ontvouwen der prima elementa van het administratiefrecht, vooral voor niet-juristen.

Met het oog op hier en daar voorkomende groote uitvoerigheid bij de behandeling van bepaalde onderwerpen in speciale wetten meen ik, dat de bruikbaarheid van het werk door versoering op dit stuk aanmerkelijk zoude kunnen winnen.

Na deze algemeene opmerkingen een paar detailkwesties.

Wanneer de auteur op blz. 53 als een voorbeeld, dat de burger kan worden geroepen tot handhaving en toepassing van regelen van administratiefrecht den kantonrechter-plaatsvervanger noemt voor de gevallen, dat van hem de toepassing van administratiefrechtelijke voorschriften wordt gevraagd (bijv. bij art. 19 Kieswet), dan geloof ik, dat hij hierbij over het hoofd ziet, dat zulk een rechter-plaatsvervanger iets anders is dan „de afzonderlijke burger”, die de wet handhaaft en toepast. Ik beroep mij voor de juistheid dezer meening op een uitspraak van den Hooogen Raad, die in een arrest van 10 Januari 1923 overwoog „dat rechters-plaatsvervangers, die in het algemeen dezelfde taak mogen en onder omstandigheden, ook moeten vervullen als de rechters, *deel uitmaken van denzelfden tak van openbaren dienst, als waar toe de rechters onbetwistbaar behooren, dien der rechtspraak*” (Administratieve en rechterlijke beslissingen 1924, blz. 17). In zijn hoedanigheid van kantonrechter-plaatsvervanger is deze niet „de afzonderlijke burger”, dien Prof. *Van Poelje* in dit hoofdstuk op het oog heeft.

Op blz. 286 regel 7 hadden bij de uitleveringswet volledigheidshalve naast de Nederlanders ook zij moeten zijn vermeld, die uit anderen hoofde Nederlandse onderdanen zijn. (zie art. 22). Eén pagina te voren is er bij de vreemdelingenwet wél sprake van de groote groep Nederlandsche onderdanen. Waarom dan hier niet?

Op blz. 315 aan het slot worden wel de rijksinkomstenbelastingwet en de wet op de personeele belasting vermeld als de wetten, die voorschrijven, dat de belanghebbende, eerst wanneer op zijn bezwaarschrift door de belastingadministratie is beslist, in beroep kan komen bij den raad van beroep, doch de wet op de vermogensbelasting wordt daarbij niet genoemd. Dit zoude kunnen doen denken, dat dit systeem bij deze belastingwet niet gold. Aanvulling lijkt me niet overbodig.

Bij den tweeden druk verzuime men niet op blz. 305 regel 12 het woord „onderwerpen” te vervangen door „ontwerpen”.

Ten slotte een woord over de technische uitvoering. Het werk is keurig uitgevoerd en zeer ruim met kloeke letter gedrukt. Die niet-overvulling van de bladzijden veraangenaamt het lezen en zal hem, die het boek wil bestudeeren, niet doen opzien tegen de vijfhonderd pagina's, die voor hem liggen.

PH. KLEINTJES